Vabariigi Valitsuse määruse
„Lääne-Viru maakonna parkide ja puistute kaitse alt väljaarvamine"

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse määrus „Lääne-Viru maakonna parkide ja puistute kaitse alt väljaarvamine" on ette valmistatud looduskaitseseaduse (edaspidi *LKS*) § 10 lõike 1 alusel.

Eelnõukohase määrusega arvatakse kaitse alt välja Lääne-Viru maakonnas 16 kaitsealust parki ja puistut, mis on minetanud looduskaitseväärtuse või hävinud. Loodusobjektide kaitse alt väljaarvamisele ja vastavate kaitse alla võtmise otsuste kehtetuks tunnistamisele kohaldatakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 kohast menetlust.

Kliimaministri määruse eelnõu on koostanud Keskkonnameti looduskaitse planeerimise osakonna spetsialist Imbi Mets, eelnõu vastavust looduskaitseseadusele ja seletuskirja nõuetekohast vormistust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna juhtivspetsialist Riina Kotter (tel 503 7128, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õiguseksperti on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Maria Muljarova ja keeleliselt on toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee). Kliimaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumide vahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@kliimaministeerium.ee).

Koonu pargi põlispuude, Moe pargi põlispuude ja Simuna parkmetsa kohta on lühiarvamuse andnud 2006. aastal Olev Abner. Objektide seisundit on hinnanud 2016. aasta septembris Marica-Maris Paju ning 2022. aasta juulis Marica-Maris Paju, Riina Kotter ja Imbi Mets.

2025. aastal teostati antud määruses käsitletud parkides kaitsealuste samblike inventuur ja 2026. aastal teostati nahkhiirte inventuur. Inventuuridest leitud kaitsealused liigid on välja toodud tabelis nr 1. Inventuuridega leitud kaitsealuste liikidele kohaldub isendikaitse vastavalt looduskaitseseaduse § 55- le. Kõikidel leitud kaitsealustel liikidel on looduskaitseseaduse § 48-i järgi Eestis soodne seisund tagatud.

2. Eelnõu sisu, kaitse alt välja arvamise põhjendus

Määruses käsitletud pargid ja puistud on kaitse alla võetud enne Eesti Vabariigi taasiseseisvumist asjaomase ametiasutuse otsuse või käskkirjaga. Tulenevalt Ülemnõukogu 23. veebruari 1990. a otsuse „Eesti NSV seaduse „Eesti looduse kaitse kohta" kehtestamine" punktist 4 laieneb alates 15. märtsist 1990. a looduse kaitse ja kasutamisega seotud suhetele, mis on tekkinud enne 15. märtsi 1990. a, Eesti NSV seadus „Eesti looduse kaitse kohta". 9. juulil 1994. a jõustunud kaitstavate loodusobjektide seaduse § 30 lõige 6 sätestas, et kõik enne nimetatud seaduse jõustumist moodustatud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord jäävad kehtima kuni nimetatud seadusega sätestatud korras uue kaitse-eeskirja rakendamiseni niivõrd, kuivõrd need ei ole vastuolus kehtiva seadusega. Sisuliselt annab sama regulatsiooni ka kehtiva looduskaitseseaduse § 91 lõige 1, mille kohaselt enne selle seaduse jõustumist kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord jäävad kehtima kuni nimetatud seaduse alusel uue korra kehtestamiseni või kaitsekorra kehtetuks tunnistamiseni. Looduskaitseseaduse § 13 lõikest 1 tulenevalt kohaldatakse loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuse kehtetuks tunnistamisel sama

seaduse §- des 8 ja 9 loodusobjekti kaitse alla võtmise kohta sätestatut. Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 kohaselt võtab kaitseala, sh pargi, puistu või arboreetumi kaitse alla Vabariigi Valitsus ning lähtudes eeltoodust ja haldusmenetluse seaduse § 68 lõikest 2 tunnistab senise kaitse-eeskirja või kaitsekorra kehtetuks samuti Vabariigi Valitsus. Pargid ja puistud (sh arboreetumid, dendraariumid, selektsiooniaiad) on kaitse alla võetud eri aegadel eri taseme otsustega, seega tunnistatakse kehtetuks kõik määruses nimetatud kaitse alt väljaarvatavate parkide ja puistute kaitse alla võtmist puudutavate otsuste vastavad osad.

Ajalooliste parkide kaitse alla võtmisel ja piiritlemisel on arvestatud põhimõtet kaitsta parki kui tervikut, st nii pargi elus (põlispuud, pargi puistu ja neist sõltuvad elustikurühmad, sh eriti kaitsealused liigid) kui ka eluta (pargi ajalooline struktuur, pargi piirded jm kultuuriväärtused) väärtusi. Määruses käsitletavad pargid on rajatud pärast Põhjasõda ja seetõttu on põlispuude võimalik suurim vanus 200–250 aastat, mis on mitme lehtpuuliigi jaoks eluea piir. Eesti parkide suurem rekonstrueerimine vastavalt muutunud moesuundadele, sh laiendamine ja uusistutused, toimus 19. sajandi teisel poolel. Tolleaegne pargistruktuur, põlised puud ja pargi esteetiline olemus olid peamised kaitse alla võtmise põhjused 20. sajandi keskpaiku. Loodusobjekti LKS § 7 lõike 1 kohaseks kaitse alla võtmise eelduseks on selle ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Parkide peamised kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirja (edaspidi *parkide kaitse-eeskiri*) kohased kaitseväärtused on ajalooliselt kujunenud planeering, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtuslik puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnalised kujunduselemendid.

Säilinud väärtuste (pargiruumi terviklikkus, struktuurielemendid, nagu avatud alad, pargi teestik ja veekogud jms) hetkeseisu kindlakstegemiseks ja kaitsevajaduse üle otsustamiseks kasutati määruse ettevalmistamisel Rahvusarhiivi avaliku kaardirakenduse ja Maa-ameti ajalooliste kaartide kaardirakenduse kaarte ning kultuurimälestiste riikliku registri (sh Muinsuskaitseameti digiteeritud arhivaalide) andmeid ning teostati välitööd. Mitmel korral oli ainuke võimalus pargi varasemat struktuuri hinnata Venemaa üheverstase kaardi abil. Määruses käsitletud pargid (säilinud pargiosad) on pargiarhitekt E. Brafmani määratluses väikepargid, mille pindala on kuni 5 ha või keskmise suurusega pargid (kuni 10 ha). Tuginedes vanadele kaartidele, on need juba rajatud väikeste lihtsate mõisaparkidena, mis on olnud ilma suurejooneliste ja rohkete elementideta. Alljärgnevas tabelis 1 nimetatud pargid on oma puistu vanuse, pikaajalise hooldamatuse ja tormide tõttu kaotanud käesolevaks ajaks suurema osa kunagistest väärtustest.

Määruses kajastatud **puistud** koosnevad kodumaistest puuliikidest ja on enamasti kaitse alla võetud maastikukujunduse seisukohast lähtuvalt kui looduslikult kaunid kohad. Tuginedes parkide kaitse-eeskirjale on puistute peamised kaitseväärtused dendroloogilised (sh tähelepanuväärne vanus, liigiline koosseis), ökoloogilised (astmelaud rohelises võrgustikus) ja esteetilised (maastiku ilmestamine, puhkeväärtus). Looduslike puistute puhul ei hinnatud planeeringut ega pargiarhitektuurilisi elemente.

Käesolevaks ajaks ei ole määruses käsitletud ja tabelis 1 märgitud parkidel säilinud looduskaitseseaduses ega kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirjas nimetatud kriteeriumidele vastavat üleriigilist looduskaitselist väärtust ning nende edasine kaitse riiklikul tasandil ei ole vajalik ega otstarbekas. Tabelis 1 on tuginedes ajalooliste kaartide analüüsile ning välitöödel tuvastatud säilinud väärtuste seisundile esitatud põhjendused, miks need pargid riikliku kaitse alt välja arvatakse.

Tabelis 1 on märkuste lahtris kirjas ka info, kas ja kuidas kajastatakse määruses käsitletud parke omavalitsuse üldplaneeringus, sh kas ja milliseid ettepanekuid on kaitsealuste loodusobjektide

kohta tehtud. See info aitas kaasa Keskkonnaameti seisukoha kujundamisele. Kui loodusobjekt kustutatakse EELIS-est, toob see kaasa muudatuse üldplaneeringus (kaovad piirangud).

Juhul kui pargis või puistus on ehitis- või arheoloogiamälestisi või on alal pärandkultuuriobjekte, siis on vastav märge lisatud märkuste lahtrisse ning lisatud on objekti registrikood.

Lääne-Virumaa parkide ja puistute väärtuste kirjeldamisel on kasutatud Ü/K „Metsaprojekt" Eesti Aerofoto-Metsakorralduse Kontori 1973/1974. aasta tööd „Rakvere rajooni looduskaitsealused pargid" (edaspidi *Metsaprojekt 1974*) ja Ü/K „Metsaprojekt" Eesti Metsakorralduskeskuse 1980. aasta tööd „Paide rajooni pargid" (edaspidi *Metsaprojekt 1980*), EELIS-t, Maa-ameti pärandkultuuri ja planeeringute kaardirakendust, Rahvusarhiivi avalikku kaartide infosüsteemi ja kultuurimälestiste riiklikku registrit. Parkide hinnang on koostatud ajaloolistele kaartidele ja välitöödele tuginedes, kui ei ole märgitud teisiti. Otsuse tegemisel on tuginetud ka Keskkonnaministeeriumi parkide töörühmas 1998. aastal valminud kaitsealuste parkide, puistute ja istandike nimistute korrastamise metoodilisele juhendile.

Tabel 1. Lääne-Viru maakonna parkide ja puistute kaitse alt väljaarvamise põhjendused.
EO – eraomand, MO – munitsipaalomand, RO – riigiomand, EELIS – Eesti looduse infosüsteem, KmR – kultuurimälestiste riiklik register, TBA – Tallinna Botaanikaaed

Nr	Objekt	Asukoht	Märkused
1.	Jootme park KLO1200527	Tapa vald, Jootme küla	Jootme mõisapark on kaitse alla võetud 1959. aastal kohaliku tähtsusega objektina. Park on tõenäoliselt rajatud koos mõisa peahoone rekonstrueerimisega 1859. aastal. Tuginedes Venemaa üheverstasele kaardile (1898), oli park ovaalse põhiplaaniga, kuid läbiva teedevõrguta lihtne park. Parki ümbritseva tee ääres olid majandushooned, mis osaliselt on säilinud. Metsaprojekti töö (1980) andmetel oli tegu liigivaese pargiga, kus peapuuliigiks oli vaher. Eksootidest kasvab pargis nii euroopa lehis kui vene lehis. Pargi juurde ei kuulu alleesid. Säilinud vabakujunduslikku pargiruumi poolitab lehtpuuderida (peamiselt pärnad), mis viib Soodla jõeni, kus asus ajalooline ülekäik. Puude rida koosneb erivanuselistest puudest ja sellel puudub väärtus kaitsealuse üksikobjektina. Peahoone on restaureeritud ja kasutusel individuaalelamuna. Selle ümber on avatud ja osaliselt niidetud alad üksikute vanade puudega. Kunagisest põliste puudega esiväljakust on läbiviidud kohalik maantee. Alal puudub avalik kasutusfunktsioon. Alal on pärandkultuuriobjekt Jootme mõis (790:MOA:013). 2025. aasta samblike inventuuriga leiti kahelt põlispuult II kaitsekategooriasse kuuluvat võrk-nuisamblikku ning rohkelt III kaitsekategooriasse

			kuuluvat lumi-nuisamblikku. 2026. aastal tehtud nahkhiirte inventuuris registreeriti alal põhja-nahkhiire ja pargi-nahkhiire esinemine. Kuna pargistruktuur on hävinud ning säilinud ja isekülvsed puud ei moodusta silmapaistvat ansamblit hoonetega, samuti puuduvad märkimisväärsed põlispuud ja puistul puudub väärtus rohevõrgustiku astmelauana, arvatakse park riikliku kaitse alt välja. Objekti pindala on 3,6 ha (EO 3,4 ha, RO 0,2 ha).
2.	Kaasik (Kaasiku kaasik) KLO1200341	Haljala vald, Kavastu küla	Kaasik on võetud kaitse alla 1971. aastal kohaliku tähtsusega botaanilise üksikobjektina, kuid olemuslikult on tegu puistuga, millele on kohaldatud puistu kaitsekorda. 2025. aastal tehtud samblike inventuuriga kaitsealuseid samblikuliike ei leitud. 2026. aastal tehtud nahkhiirte inventuuriga nahkhiirte esinemist ei registreeritud. Puuduvad andmed, kas kased on isekülvsed või istutatud. Suhteliselt vanade kaskede all kasvab tihe alusmets, kus leidub üksikuid murdunud puid. Enamik kaski on meil kõige levinumad arukased (*Betula pendula*), millel ei ole erakordseid mõõtmeid. Alal puudub avalik kasutusfunktsioon. Kuna kaasik moodustab ühe osa suuremast metsaalast ja ei eristu iseseisva objektina, ei ole sellel iseseisvat maastikku ilmestavat väärtust ega ka muid kaitse alla võtmise eelduseks olevaid väärtusi, mistõttu arvatakse kaasik riikliku kaitse alt välja. Objekti pindala on 1,2 ha (tervikuna eraomanduses).
3.	Kandle pargi põlised puud ja allee KLO1200008 EELIS-s puudub kaardiobjekt.	Haljala vald, Kandle küla	Kandle pargi põlised puud on võetud kaitse alla 1971. aastal kohaliku tähtsusega botaanilise üksikobjektina, kuid olemuslikult on tegu puistuga, millele on kohaldatud puistu kaitsekorda. Pargile ei ole määratud piire. Kandle pargi põlised puud ja allee on säilinud osana kunagisest Kandle mõisa pargist, mis rajati tõenäoliselt 19. sajandi teisel poolel. 1913. aasta mõisaplaanil (EAA.2486.2.4922 leht 1) on park suurel alal peahoone taga. 2016. aasta sügiseks oli põlispuid (peamiselt pärnad) säilinud vaid väikesel alal endise peahoone asukohast idas, mis tõenäoliselt on osa mõisa sissesõiduteest. Teestik ei ole säilinud ega endised teekohad maastikus jälgitavad. Endine mõis asub Vainupea jõe ääres ja säilinud puud moodustavad ökoloogilise astmelaua maastikus.

			2025. aastal samblike inventuuriga leiti pargi varjulisest osast neljalt puult vähearvukalt II kaitsekategooriasse kuuluvat rohe-tilksamblikku. Lisaks leiti maantee-äärsest servast ja mõisa valgusrikkamatest kohtadest III kaitsekategooriasse kuuluvat lumi-nuisamblikku. 2026. aastal tehtud nahkhiirte inventuuris registreeriti alal põhja-nahkhiire, suurvidevlase, tõmmu-/habelendlase, hõbe-nahkhiire, veelendlase ja tiigilendlase esinemine. Park on metsistunud ja mõisaansambel hävinud. Kuna objektil puudub dendroloogiline ning LKS-st ja kaitsealuste parkide kaitse-eeskirjast tulenev üleriigiline looduskaitseline väärtus, arvatakse põlispuud ja alleefragment riikliku kaitse alt välja. Kogu endise mõisa maa kuulub mitmele eraomanikule.
4.	Kavastu park KLO1200294	Haljala vald, Kavastu küla	Kavastu park on võetud kaitse alla 1971. aastal kohaliku tähtsusega pargina. Kavastu park on liigivaene, peamised puud on saared, jalakad ja vahtrad. Pargi äärtes kasvab üksikuid suuri pärnasid, mis pärinevad tõenäoliselt 19. sajandist. Pargis puuduvad eriliste mõõtmetega puud ning pargi lihtne teestik, mis on nähtav verstakaardil (EAA.854.4.27a leht 28), ei ole säilinud. 2016. aastal oli pargiruum, sh pargiaasad, neid piiravad puuderead ja pargitiik, säilinud, kuid metsistunud. Puuduvad ajaloolised avalikult kättesaadavad mõisakaardid, mille alusel otsustada pargi struktuuri algelementide üle. Puistu põhiosa moodustavad erivanuselised isekülvsed suhteliselt noored puud ja nende kaitse riiklikul tasandil ei ole otstarbekas. Alal puudub avalik kasutusfunktsioon. Alal on pärandkultuuriobjektina Kavastu mõis ning kultuurimälestis Kavastu mõisa tuvitorn (KmR reg nr 15611). 2025. aastal tehtud samblike inventuuriga leiti pargi alal olevalt kaheksalt puult rohe-tilksamblikku (II kaitsekategooria), lumi-nuisamblikku (III kaitsekategooria) ning lisaks vääriselupaiga tunnusliike. 2026. aastal tehtud nahkhiirte inventuuris registreeriti alal põhja-nahkhiire ja suurvidevlase esinemine. Kuna park on metsistunud, seal puuduvad märkimisväärsed põlispuud ja mõisaansambel on hävinud, arvatakse park riikliku kaitse alt välja.

			Objekti pindala on 4,6 ha (EO 4,24 ha, MO 0,02 ha, RO 0,28 ha).
5.	Koonu pargi põlispuud KLO1200071	Väike-Maarja vald, Koonu küla	Koonu park on võetud kaitse alla 1959. aastal kohaliku tähtsusega pargina. Koonu park on rajatud tõenäoliselt lihtsa väikepargina. 1884. aasta mõisakaardil (EAA. 1316.1.16 leht 2) on näha pikk kahepoolse puudereaga sissesõiduallee, mis on nüüdseks hävinud. Alleest on säilinud kaks põlispärna vahetult enne peaväravat, kuid puud ei ole tähelepanuväärsete mõõtmetega ja seetõttu ei ole nende kaitsmine üksikobjektina põhjendatud. Lisaks on mõisakaardil nähtav peahooneesine auväljak ning peahoone taga ja sellest lõunas asuv puistuala. KmR andmetel oli pargi tagumine osa võsastunud juba 1970. aastal. Kaardil olevad teed ei ole maastikus jälgitavad. Peahoone on uusehitis. Pargiruum, mõisatiik ja üksikud mõisaaegsed puud on säilinud, kuid puistus ei ole eriliste mõõtmetega põlispuid. Hoone lähiümbrus on hooldatud koduaed ja sellel puudub avalik kasutusfunktsioon. Alal on pärandkultuuriobjekt Koonu mõis (926:MOA:011). 2025. aastal teostatud samblike inventuuriga leiti pargi alal olevalt ühelt puult rohe-tilksamblikku (II kaitsekategooria), lumi-nuisamblikku (III kaitsekategooria) ning vääriselupaiga tunnusliike. 2026. aastal tehtud nahkhiirte inventuuris registreeriti alal põhja-nahkhiire esinemine Kuna säilinud on vaid üksikud pargi struktuurielemendid ja mõisaansambel on säilinud vaid osaliselt, arvatakse park riikliku kaitse alt välja. Objekti pindala on 6,4 ha, mis on täies ulatuses eraomandis.
6.	Lammasküla park KLO1200167	Väike-Maarja vald, Lammasküla	Lammasküla park koos juurdekuuluva alleega on võetud kaitse alla 1959. aastal kohaliku tähtsusega pargina. Lammasküla park on KmR mõisate ülevaadete andmekogu andmetel lihtne park, mis on rajatud kujundusraietega endise peahoone ümber. Park on Venemaa üheverstasele kaardile tuginedes olnud märkimisväärse teedevõrguta. 2016. aasta seisuga on säilinud mõned pargi keskteljel kasvavad põliskased ja üksikud lehised.

			Puistus teed puuduvad. Säilinud puistul puudub selle väikese pindala tõttu eriline ökoloogiline väärtus ja samuti esteetiline väärtus. Osa (1,26 ha) kaitsealusest puistust on puistu vanuse tõttu määratud vääriselupaigaks (VEPL01588), mille tüübiks on park, kuid alal ei ole registreeritud vääriselupaiga tunnusliike. Alal ei ole kehtivat VEP-lepingut ja puudub avalik kasutusfunktsioon. Pargi põhiosa ja mõisa metsapargi osa on olnud omavahel seotud alleega, mis ei ole säilinud. 2025. aastal teostatud samblike inventuuriga leiti alalt lumi-nuisamblikku (III kaitsekategooria) ning vääriselupaiga tunnusliike. 2026. aastal tehtud nahkhiirte inventuuris registreeriti alal põhja-nahkhiire ja veelendlase esinemine. Kuna pargist on säilinud vaid metsailmeline puistu ja mõisaansambli terviklikkus on hävinud, arvatakse park riikliku kaitse alt välja. Objekti pindala on 3,7 ha, mis on täies ulatuses eraomandis.
7.	Lammasküla parkmets KLO1200168	Väike-Maarja vald, Lammasküla	Lammasküla parkmets on kaitse alla võetud 1971. aastal Lammasküla mõisapargi laiendusalana. Parkmets hävis tormi tagajärjel, tormimurd koristati aastatel 2008–2010. Asemele on istutatud noor lehtpuupuistu, mis on oma olemuselt kultuurpuistu ja millel ei ole väärtust (metsa)pargina. Alal puudub avalik kasutusfunktsioon. Puistu noore vanuse tõttu ei planeeritud sinna samblike ega nahkhiirte inventuuri. Kuna parkmets on hävinud, arvatakse see riikliku kaitse alt välja. Objekti pindala on 7,55 ha, mis on täies ulatuses eraomandis.
8.	Lasinurme pargi põlispuud KLO1200093	Väike-Maarja vald, Lasinurme küla	Lasinurme park on võetud kaitse alla 1959. aastal kohaliku tähtsusega pargina. Tuginedes Venemaa üheverstasele kaardile, on Lasinurme park olnud märkimisväärse teedevõrguta. 2016. aasta seisuga on pargipuistust säilinud üksikud põlised saared, pärnad ja tammed. Suurim on endise peahoone varemete ees kasvav korrapärase võraga tamm, mis ei ole oma mõõtmetelt nii tähelepanuväärne, et oleks põhjendatud selle kaitse alla võtmine kaitstava looduse üksikobjektina. Kuigi pargiruum on säilinud ning sel on ökoloogiline

			väärtus rohevõrgustiku astmelauana, ei ole sel enam kõrget looduskaitselist väärtust. Alal puudub avalik kasutusfunktsioon. Park jääb osaliselt arheoloogiamälestise „Asulakoht" (reg nr 10315) kaitsevööndisse. Alal on pärandkultuuriobjekt Lasinurme mõis (660:MOA:003). 2025. aastal teostatud samblike inventuuriga leiti pargi alal olevalt ühelt puult II kaitsekategooriasse kuuluvat sõrmjas tardsamblikku ning kahelt puult rohe-tilksamblikku. Lisaks leiti III kaitsekategooriasse kuuluvat lumi-nuisamblikku ning mõlemast pargi servast vääriselupaiga tunnusliike. 2026. aastal tehtud nahkhiirte inventuuris registreeriti alal põhja-nahkhiire esinemine. Kuna pargi struktuur ja mõisaansambel on hävinud, säilinud osal puudub pargiarhitektuuriline ja dendroloogiline väärtus, arvatakse objekt riikliku kaitse alt välja. Objekti pindala on 1,4 ha (EO 1,39 ha, MO 0,01 ha).
9.	Linnape park KLO1200528	Tapa vald, Linnape küla	Linnape park võeti kaitse alla 1972. aastal kohaliku tähtsusega pargina. Linnape park on näha 1884. aasta Schmidt Eestimaa / Rücker Liivimaa ja 1915. aasta kaheverstalisel kaardil kui mõisa juurde rajatud pargina. Pargi keskel on ringikujuline rada, kus on säilinud vanade puude grupp. Säilinud mõisa peahoone taga on alles jäänud mingis osas ajaloolise allee puude rivi. Rivis olevad puud ei ole märkimisväärsete tunnustega. Ajalooline pargiruum on säilinud, kuid sellest on kujunenud tavapärane asulahaljastus, kus puuduvad silmapaistvad pargiarhitektuuri elemendid. 2025. aastal teostatud samblike inventuuriga leiti alal olevalt ühelt puult II kaitsekategooria rohe-tilksamblikku, 11 puult III kaitsekategooria lumi-nuisamblikku. 2026. aastal läbi viidud nahkhiirte inventuuriga leiti alal oleva vana saare seest põhja-nahkhiire koloonia. Objekti pindala on 2,1 ha, mis on täies ulatuses eraomandis.
10.	Moe pargi põlispuud KLO1200590	Tapa vald, Moe küla	Moe park on võetud kaitse alla 1959. aastal kohaliku tähtsusega pargina. Moe pargi puhul on tegemist peahoone (hävinud)

			ümber rajatud lihtsa pargiga, mis on nähtav ka Venemaa üheverstasel kaardil. Pargiruum ja mitmed põlised saared on säilinud, kuid park on suuremas osas metsistunud, selle teestik ja võimalikud muud struktuurielemendid on hävinud. Palju põlispuid on samuti hävinud. Alal on pärandkultuuriobjekt Moe mõisa peahoone (790:MOA:020), millest säilinud on vaid trepid. 2025. aastal teostatud samblike inventuuriga leiti pargi alal olevalt ühelt puult II kaitsekategooriasse kuuluvat võrk-nuisamblikku ning kümnelt puult III kaitsekategooriasse kuuluvat lumi-nuisamblikku. Lisaks leiti alalt vääriselupaiga tunnusliike. 2026. aastal tehtud nahkhiirte inventuuris registreeriti alal põhja-nahkhiire, pargi-nahkhiire ja veelendlase esinemine. Kuna pargi struktuur on hävinud ja mõisaansambel ei ole säilinud ning säilinud osal puudub pargiarhitektuuriline ja dendroloogiline väärtus, arvatakse Moe pargi põlispuud riikliku kaitse alt välja. Objekti pindala on 3,9 ha (EO 1,65 ha, MO 2,23 ha, RO 0,02 ha).
11.	Paasvere park KLO1200308	Vinni vald, Paasvere küla	Paasvere park on võetud kaitse alla 1959. aastal kohaliku tähtsusega pargina. Paasvere park on rajatud lihtsa geomeetrilise pargina, mille teestik on näha 1810. aasta mõisaplaanil (EAA.2637.1.109 leht 1). Hilisematel kaartidel teestik puudub. Peamised pargis kasvavad puud on saared ning leidub ka üksikuid suuri pärnasid. Pargiruum on säilinud, kuid park on metsistunud ja teestik ei ole jälgitav. Peahoone on hävinud. Paasvere pargil on mõningane tähtsus ökoloogilise astmelauana põllumajandusmaastikus. Ala on pärandkultuuriobjekt Paasvere mõis (381:MOA:004). 2025. aastal teostatud samblike inventuuriga leiti pargi alal olevalt neljalt puult II kaitsekategooriasse kuuluvat rohe-tilksamblikku. III kaitsekategooriast leiti pargi alal olevalt 12 puult rant-tähnsamblikku, üle 10 puult lumi-nuisamblikku ning kahelt puult sulgjas õhikut. Lisaks leiti vääriselupaiga tunnusliike. 2026. aastal tehtud nahkhiirte inventuuris registreeriti alal põhja-nahkhiire,

			veelendlase ja Nattereri lendlase esinemine. Kuna park on metsistunud, palju suuri puid on murdunud, mõisaansambel on hävinud ning säilinud osal puudub pargiarhitektuuriline ja dendroloogiline väärtus, arvatakse park riikliku kaitse alt välja. Objekti pindala on 1,91 ha (EO 1,9 ha, MO 0,01 ha).
12.	Pudivere park KLO1200312	Väike-Maarja vald, Pudivere küla	Pudivere park on võetud kaitse alla 1959. aastal kohaliku tähtsusega pargina. Pudivere pargi puhul on 1849. aasta mõisakaardil (EAA.3724.4.1702 leht 1) näha peahooneesine puugruppidega auring, tagaväljak, tiigid ja külgmised puudegrupid. 2016. aasta ülevaatusel selgus, et pargiruum ja mitu struktuurielementi, sh esiväljakut ääristavad lühikesed tammeread ja lehised ning tiigid, on säilinud, kuid hävinud on paljud põlissaared, -lehised ja -kased. Erakordsete mõõtmetega puid, mis vastaksid kaitsealuse üksikobjekti kriteeriumitele, ei ole. Park on osaliselt võsastunud. Peahoone on säilinud osaliselt (tulekahjustused). Ala on pärandkultuuriobjekt Pudivere mõis (926:MOA:018). Pargil on tähtsus ökoloogilise astmelauana põllumajandusmaastikus. 2025. aastal teostatud samblike inventuuriga leiti pargi alalt III kaitsekategooriasse kuuluvat lumi-nuisamblikku ja vääriselupaiga tunnusliike. 2026. aastal tehtud nahkhiirte inventuuris registreeriti alal põhja-nahkhiire, pargi-nahkhiire ja veelendlase esinemine. Kuna pargi kaitse on kavas edaspidi tagada kohalikul tasandil kaitstava loodusobjektina, arvatakse park riikliku kaitse alt välja. Park on kogu ulatuses eraomand (2,7 ha).
13.	Põlula park parkmetsaga KLO1200283	Vinni vald, Põlula küla	Põlula park koos parkmetsaga võeti 1971. aastal kaitse alla kohaliku tähtsusega pargina. Põlula park on algselt olnud tunduvalt suurem ja huvitava teedevõrguga park (verstakaart, 1847. aasta mõisakaart (EAA.2072.5.205 leht 2)), mis on olnud seotud metsapargiga. Pargi põhiosa on asunud peahoonest lõunas. Osaliselt on see nüüd eraomanduses olev koduõu (ei jää kaitsealuse osa territooriumile). Pargist on praeguseks säilinud vaid peahoone lähiümbruse avatud alad (esi- ja tagaväljak), kus kasvab üksikuid vanu puid, kuid mis

			ei ole eriliste mõõtmetega põlispuud. Tagaväljakule on istutatud pöetavaid elupuid. Lahustükina asuv parkmets koosneb pärismaistest puuliikidest, millest ükski ei ole erakordsete mõõtmetega. Mõisaegsest metsapargist on kaitse all vaid väike osa. Põlula mõisahoone koos ümbritsevate rajatistega ja kultuurmaastikuga on varasema üldplaneeringu alusel määratud miljööväärusliikuks alaks. Alal on pärandkultuuriobjektid Põlula mõis (901:MOA:009), piiritusevabriku varemed (702:PIV:001), ujula (702:KOK:001) ja Keldrimäe kiigeplats (702:KIM:001). 2025. aastal tehtud samblike inventuuriga leiti pargi ala järve-äärsel järsakul olevalt kahelt puult II kaitsekategooriasse kuuluvat rohe-tilksamblikku. III kaitsekategooriast leiti pargi alalt lumi-nuisamblikku ning sulgjas õhikut. Lisaks leiti vääriselupaiga tunnusliike. 2026. aastal tehtud nahkhiirte inventuuris registreeriti alal põhja-nahkhiire, tõmmu-/habelendlase, hõbe-nahkhiire ja pruun-suurkõrve esinemine. Kuna säilinud pargiruumil ja põlispuudel ei ole üleriigilist looduskaitselist väärtust, arvatakse need riikliku kaitse alt välja. Maa 6,9 ha on peamiselt eraomandis, kinnistul asub Põlula Põhikool (EO 6,7 ha, RO 0,2 ha).
14.	Rahkla põlispuud KLO1200605	Vinni vald, Rahkla küla	Rahkla põlispuud võeti kaitse alla 1959. aastal kohaliku tähtsusega pargina. Rahkla põlispuude puhul on tegemist lihtsa vabakujulise pärna- ja vahtraenamusega mõisapargiga, mis on peahoonetagusele alale rajatud tõenäoliselt 19. sajandi keskel. Kultuurimälestiste riikliku registri andmetel olid veel 1965. aastal pargis nähtavad endise peahoone aseme juurde koonduvad ringteed, säilinud olid ka mõisa juurde viivad alleed, kuid park oli juba siis äärealadel võsastuv. 2016. aasta seisuga ei ole teestik pargis säilinud ega leidu erakordsete mõõtmetega põlispuid. Säilinud on üksikud sissesõiduallee põlised kased. Üldiselt on park metsistunud. Alal on pärandkultuuriobjektid Rahkla mõis (381:MOA:005) ja mõisakaev (381:KAE:002). Pargil on kohalik tähtsus ökoloogilise astmelauana põllumajandusmaastikus. 2025. aastal tehtud samblike inventuuriga leiti pargi

			alal olevalt seitsmelt puult III kaitsekategooriasse kuuluvat lumi-nuisamblikku. Lisaks leiti vääriselupaiga tunnusliike. 2026. aastal tehtud nahkhiirte inventuuris registreeriti alal põhja-nahkhiire ja tõmmu-/habelendlase esinemine. Kuna park on metsistunud, põlispuud ei ole erakordsete mõõtmetega ja mõisaansambli terviklikkus on hävinud, arvatakse Rahkla põlispuud riikliku kaitse alt välja. Park (5,8 ha) on põhiosas munitsipaalomandis (5,5 ha), vaid äärealal on väike osa eraomandis (0,3 ha).
15.	Simuna parkmets KLO1200349	Väike-Maarja vald, Simuna alevik	Simuna parkmets võeti kaitse alla 1971. aastal kohaliku tähtsusega botaanilise üksikobjektina. Parkmets ei ole olnud ajalooline park, vaid seda on aegade jooksul kujundatud männimetsast (objekti algne nimi on männik Simunas). Ajaloolistel kaartidel puuduvad parkmetsas teed. 2016. aasta ülevaatusel selgus, et parkmetsailmeline oli vaid väike osa Pargi tänava äärsest puistust, suurem osa puistust oli tavaline segamets, milles kasvas ka mitu põlist mändi. TBA eksperdi O. Abneri arvates on tegemist kõdusooga, millel on veekaitseline tähtsus. Parkmetsal puudub iseseisev tähtsus ökoloogilise astmelauana, sest see piirneb suure Avanduse rabaga. Menetluse ettevalmistamise käigus küsiti Väike-Maarja valla seisukohta Simuna parkmetsa kohaliku kaitse alla jätmise kohta. Väike-Maarja Vallavalitsus kinnitas oma 12.04.2017 kirjaga nr 6-3/18-1, et ei soovi Simuna parkmetsa jätmist kohaliku kaitse alla. 2025. aastal tehtud samblike inventuuriga leiti pargi alal olevalt kuuelt puult II kaitsekategooriasse kuuluvat rohe-tilksamblikku. Lisaks leiti pargi alalt vääriselupaiga tunnusliike. 2026. aastal tehtud nahkhiirte inventuuris registreeriti alal põhja-nahkhiire esinemine. Kuna ala on tavaline segamets, millel puudub pargiarhitektuuriline väärtus ja kus puuduvad suurte mõõtmetega erilised põlispuud, siis arvatakse parkmets riikliku kaitse alt välja. Suurem osa parkmetsast (kokku 7,2 ha) on riigi omanduses olev maa (6,2 ha), väike riba ka munitsipaalmaa (0,8 ha) ja eraomand (0,2 ha).
16.	Tudu park	Vinni vald,	Tudu park võeti kaitse alla 1959. aastal kohaliku

	KLO1200203	Tudu alevik	tähtsusega pargina. Tudu park on 1884. aasta mõisakaardil (EAA.1451.1.317 leht 1) ja Venemaa üheverstasel aluskaardil näha kui mõisa juurde rajatud lihtne pargike. Mõisakaardil näha olev pargiruum on säilinud, kuid sellest on kujunenud tavapärane asulahaljastus, kus puuduvad silmapaistvad pargiarhitektuuri elemendid ja märkimisväärsete mõõtmetega põlispuud. Suurema osa pargipuistust moodustavad noored isekülvsed lehtpuud. Alal on pärandkultuuriobjekt Tudu mõisa tiik (900:MOK:001) ja Tudu metskonna kontor (900:MTS:001). 2025. aastal tehtud samblike inventuuriga leiti pargi alal olevalt ühelt vanalt tammelt III kaitsekategooriasse kuuluvat rant-tähnsamblikku. Lisaks leiti vääriselupaiga tunnusliike. 2026. aastal tehtud nahkhiirte inventuuris registreeriti alal põhja-nahkhiire, tõmmu-/habelendlase, hõbe-nahkhiire ja suurvidevlase esinemine. Tudu alevik asub erineva vanusega metsade keskel, mistõttu asulapargil puudub suur ökoloogiline tähtsus. Kuna park on oma olemuselt tavapärane asulahaljastus, kus puuduvad erilised struktuurielemendid, mis annaks pargile üleriigilise tähtsuse, siis arvatakse park riikliku kaitse alt välja. Objekti pindala on 3,5 ha (EO 0,5 ha, MO 3 ha).

Määrusega arvatakse Lääne-Viru maakonnas kaitse alt välja 16 parki ja puistut (kogupindala 62,9 ha). Maaomand jaguneb järgmiselt: eraomand 44,1 ha, munitsipaalomand 11,9 ha ja riigiomand 6,9 ha.

3. Menetluse kirjeldus

Eelnõukohase määruse avalik väljapanek toimus Keskkonnaameti kodulehel.

Teade määruse avalikustamise kohta ilmus väljaandes Ametlikud Teadaanded (09.09.2024) ja maakondliku levikuga ajalehes Virumaa Teataja (11.09.2024).
Looduskaitseseaduse § 9 kohase kaitse alt välja arvamise menetluse käigus saadeti 49-le kinnisasja omanikule avaliku väljapaneku kohta väljastusteatega teade, millele oli lisatud määruse eelnõu ja seletuskiri. Määruse eelnõu ja seletuskiri saadeti e-kirjaga Haljala, Tapa, Vinni ja Väike-Maarja Vallavalitsusele, Transpordiametile, Muinsuskaitseametile ja Riigimetsa Majandamise Keskusele, MTÜ-le Eesti Metsa Abiks ning Eesti Erametsaliidule.

Maaomanikelt ja kohalikelt omavalitsustelt laekunud märkused ja ettepanekud ning nende arvesse võtmine või arvesse võtmata jätmine on esitatud tabelis 2.

Tabel 2. Maaomanikelt laekunud seisukohad vastuseks Keskkonnaameti poolt avaliku väljapaneku perioodil väljasaadetud kirjadele

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	**Arvamuse kokkuvõte**	**Menetleja otsus**
MTÜ Eesti Metsa Abiks	Enne menetlusega jätkamist tuleb läbi viia asjakohased inventuurid, eelkõige seente/samblike, nahkhiirte, taimede ja lindude inventuurid. Lisaks vääriselupaiga inventuurid.	Avalikustamise koosolekul MTÜ Eesti Metsa Abiks esindaja (Helena Eenok) arutades, jõuti otsusele teostada enne menetluse jätkamist teostada määruses käsitletud parkides samblike- ja nahkhiirteinventuurid. Mõlemad inventuurid on läbi viidud ja tulemused on kantud registrisse.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Euroopa Liidu õigus ei reguleeri otseselt määruse eelnõus käsitletud küsimusi, kuna ükski määruses kirjeldatud objekt ei kuulu Natura 2000 võrgustikku.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Maamaksuseaduse (edaspidi *MaaMS*) § 4 lõike 2 kohaselt makstakse looduskaitseseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt maamaksu vastavalt 50% maamaksumäärast. Eelnõukohase määrusega korrigeeritakse kohalike omavalitsuste eelarvesse laekuva ja riigi eelarvest kompenseerimist vajava maamaksu suurust. Kuna määrusega arvatakse selles nimetatud objektid kaitse alt välja, siis määruse jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuarist alates hakkavad nende kinnistute omanikud maamaksu maksma vastavalt üldisele korrale. Maamaksu ei maksta MaaMS § 4 lõike 1 punktide 6 ja 10 kohaselt omavalitsusüksuse haldusalal asuvalt munitsipaalmaalt ja üldkasutatava maa sihtotstarbega maalt. Määruses käsitletud 60,8 ha-st on munitsipaalomandis 11,9 ha. Omavalitsuste eelarvesse lisanduv maamaks on seega väheoluline ega mõjuta oluliselt valdade tulubaasi.

Määruse jõustumisel, st parkide ja puistute mahakandmisel, puudub mõju loodus- ja elukeskkonnale, kaitstavate liikide ja elupaikade seisund ei muutu, sest nimetatud aladel ei ole EELIS-e andmetel registreeritud kaitsealuseid liike. Samuti puudub mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule, kuid väheneb riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse halduskoormus. Määruse jõustumine ei puuduta rahvusvaheliste kohustuste täitmist ega too kaasa uute organisatsioonide moodustamist.

Määruse eelnõul on puutumus Haljala, Tapa, Vinni ja Väike-Maarja valla üldplaneeringuga. Määruse jõustumisel tuleb üldplaneeringu koostamise korraldajal vastavalt planeerimisseaduse § 93 lõikele 4 kehtiva üldplaneeringu vastavusse viimiseks pärast üldplaneeringu kehtestamist muudetud või kehtestatud õigusaktidega kanda muudatused planeeringusse toiminguna, ilma avalikku menetlust läbi viimata. Muid põhimõttelisi muudatusi planeeringutele ei kaasne.

Vastavalt looduskaitseseadusele on parkide ja puistute territoorium piiranguvöönd, kus kehtivad piirangud maaomanikule ning mitmed tegevused on lubatud vaid kaitseala valitseja igakordsel nõusolekul. Kui hävinud või looduskaitselise väärtuse kaotanud loodusobjektid on kaitse alt välja arvatud, väheneb Keskkonnaameti halduskoormus. Kuna eraomandis olev maa, mille sihtotstarbeline kasutamine oli varasemalt oluliselt piiratud, arvatakse kaitse alt välja, siis ei teki riigil edaspidi kohustust kõnealuse maa LKS § 20 alusel riigile omandamiseks.

Väljaarvatavate parkide territooriumil ei ole EELIS-e andmetel toetuskõlblikke metsamaid ega poollooduslikke kooslusi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.